

Les bèsties de Llull volen ser modernes

L'any que ve farà 700 anys de la mort de Ramon Llull, primer clàssic de les lletres catalanes. Coincideixen a les llibreries dues adaptacions d'una de les seves obres més populars i accessibles, 'Llibre de les bèsties'. Se n'han ocupat Roc Casagran per a Sembra i Miquel Desclot per a Proa

a

llegim

54-55

● Care Santos publica 'Diamant blau' i l'entrevistem ● L'últim assaig de la Nobel Aleksévitx, en català

56-57

● 'La bèstia humana', una gran novel·la d'Émile Zola ● L'amplíssima herència de Shakespeare motiva un assaig de Balló i Pérez

◆◆◆◆◆ Jordi Nopca

LLIBRE DE LES BÈSTIES
RAMON LLULL
SEMBRA LLIBRES
VERSIÓ DE ROC CASAGRAN
112 PÀG. / 10 €

Ramon Llull és autor d'una obra vastíssima, escrita en català, llatí, occità i àrab, però les portes d'accés per al lector modern al seu univers –doctrinal, moral i filosòfic– són poques. La més accessible és el *Llibre de les bèsties*, que forma part del *Fèlix o Llibre de meravelles* (1287-1289), una obra de caràcter enciclopèdic en què el protagonista emprèn un viatge per admirar l'obra de Déu al mateix temps que condemna les febleses pròpies de l'ésser humà.

“La inevitable aridesa del catàleg de meravelles que s’hi desplega, amb raonaments prolixos, queda més o menys mitigada pel mètode didàctic, tan medieval, dels exemples o semblances (tot i que sovint els exemples són tan profusos i rebuscats que fan de més mal entendre que els conceptes)”, aclareix Miquel Desclot al pròleg de l'edició de Proa de *Llibre de les bèsties*, que inclou el text de Llull acarat amb la versió que l'escriptor i traductor barceloní ha fet del clàssic. “La setena part del *Llibre de meravelles* està dedicada a les bèsties –diu Desclot–. Fa l'efecte que aquesta part no va ser escrita en la mateixa embranzida que la resta de l'obra, i el que li va suggerir la idea va ser l'actuali-

tat literària de l'època, el francès *Le roman de Renart*, un conglomerat d'històries d'animals, i el *Kalila wa dimna*, un conjunt de faules procedents del clàssic sànscrit *Panchatantra*, que va arribar a Europa a través d'una versió àrab”.

La Guineu contra el Lleó
Perico Pastor imagina un món medieval ple de colors

Per a Desclot, el *Llibre de les bèsties* “explica les misèries de l'ambició

de poder, i ho fa més de dos segles abans que Maquiavel”. El llibre condemna les males arts amb què Na Renart –que en la versió de Desclot es converteix en la Guineu– vol imposar la seva ambició a la cort on regna el Lleó.

L'edició de Proa està il·lustrada per Perico Pastor, que anteriorment s'havia ocupat de donar imatge a algunes de les històries més conegudes de la Bíblia. “La il·lustració és un diàleg amb un text i sempre les trobo després de llegir-lo amb atenció i calma –recorda–. En aquest cas, per a les il·lustracions de doble pàgina el meu referent eren els llibres d'hores de l'època. En comptes de treballar amb papers orientals com faig sempre, vaig utilitzar un paper preciós del molí de Capellades, cosa que em va forçar a alentir la pinzellada”. A mesura que avança el relat principal, Perico Pastor dibuixa el Lleó, l'Ós, l'Elefant, la Serp, el Gall i tots els al-

01. MIQUEL DESCLOT I PERICO PASTOR, AUTOR I IL·LUSTRADOR DEL 'LLIBRE DE LES BÈSTIES' DE PROA. 02. UN DELS DIBUIXOS DE PASTOR 03. L'EDICIÓ DE SEMBRA HA ESTAT IL·LUSTRADA PER AITANA CARRASCO

PERE TORDERA

Un Any Lull encara sense pressupost

Fins que no es constitueixi el nou govern, el pressupost de l'Any Lull no serà discutit i aprovat. És molt probable que el dia 30 de novembre, la data que s'ha escollit per a la presentació del programa d'activitats, no es conegui encara la xifra que el Govern destinarà a promoure "la figura més gran de les lletres catalanes", segons recorda Àlex Susanna, director de l'Institut Ramon Lull. De moment, la Institució de les Lletres Catalanes ha avançat 50.000 euros per posar en marxa algunes activitats, com ara una mostra itinerant que s'inaugurarà al gener.

tres animals que la Guineu vol manipular: quan la seva conducta s'acosta a la dels humans, els vesteix amb túniques de colors llampants. "Hi ha altres narratives que interrompen la història principal, com si fossin fruites a dins d'un plumcake -diu-. Aquests dibuixos són petits i es troben envoltats de text".

Un exemple del joc de nines russes que planteja Lull és la història que explica l'Elefant sobre una rata que cau a la falda d'un ermità i que es converteix en donzella després que l'home l'hi demani a Déu. L'ermità vol saber si ella es casaria amb el sol, i ella respon que no, perquè "al sol els núvols li tapen la claror". Tampoc vol el núvol, perquè el vent el "menaria allà on vol". El vent tampoc la convenç, ni les muntanyes. Ni tan sols l'home, perquè mata les rates. "A la fi -es pot llegir a la versió de Desclot- la donzella demanà a l'ermità que pregués Déu que la tornés rata, com era abans, i que li donés per marit un bon rat".

El Lull de Roc Casagran

Un jove novel·lista i poeta també versiona el clàssic

Desclot no és l'únic autor que ha reinterpretat la partitura lul·liana recentment. Entre les modernitzacions prèvies hi ha les de Joan Mas i Vives (1980), Aurora Díaz-Plaja (1981), Lluís Anton Baulenas

(1986), Xavier Vernetta (2005) i Toni Sala (2007). Roc Casagran s'ha avançat a Desclot quatre mesos: al juny l'editorial valenciana Sembra presentava el seu *Llibre de les bèsties*, il·lustrat per Aitana Carrasco en blanc i negre "amb classicisme en la textura i alhora modernitat", segons resumeix l'editor Joan Carles Girbés: "A Aitana li agrada molt jugar artísticament amb els animals i les persones, i de bon començament es va sentir molt motivada pel projecte".

L'última frase de la mateixa faula de l'ermità i la rata en versió de Casagran mostra les seves intencions: "Al final, la donzella va suplicar a l'ermità que pregués a Déu que la tornés a convertir en rata tal com era abans, que li donés per marit un bell ratolí". Nascut a Sabadell el 1980, Casagran ha publicat novel·les com *Austràlia* (Columna, 2007) i *Un ós panda al pas zebra* (Columna, 2011) i llibres de poesia com *L'ombra queixalada* (Pagès, 2011). "No havia adaptat cap clàssic fins ara -explica-, i quan m'ho van proposar des de Sembra vaig enviar-los dues o tres pàgines perquè valoressin si me'n podia ocupar. La primera vegada que vaig llegir el *Llibre de les bèsties* va ser a l'institut, i no recordo haver-ne gaudit gaire. Més

LLIBRE DE LES BÈSTIES
RAMON LLULL
PROA
VERSÍO DE MIQUEL DESCLOT
200 PÀG. / 22 €

tard, quan estudiava teoria de la literatura a l'Autònoma, ho vaig passar millor, encara que el català de Lull t'obliga a fer una lectura entrebancada". El passatge original lul·lià de l'ermità i la rata sona així: "A la fi la donzella pregà l'ermità que pregàs Deus que tornàs rata enaixí com era d'abans e que li donàs per marit .i. bell rat".

"La meva voluntat ha sigut ser fidel al text però buscant també que es pogués llegir sense necessitat de notes al peu ni comentaris crítics -aclareix Casagran-. Una de les potencialitats del llibre és la multiplicitat d'interpretacions: et pots quedar amb les històries d'animals o llegir-les des d'un punt de vista al·legòric".

Misèries del poder

El '*Llibre de les bèsties*', una reflexió amena i vigent
Desclot destaca que Lull exposa "les intrigues i les maquinacions d'una cort del seu temps, dividida en dues faccions oposades, els animals menjadors de carn i els menjadors d'herba". El català que ha fet servir vol "aplanar la lectura del clàssic, mirant de no perdre'n, tanmateix, l'essencial de l'estil, en un compromís entre el respecte a l'autor antic i el servei al lector d'avui".

Suplement especial de Lull
El 22 de novembre, l'ARA oferirà 16 pàgines dedicades a Lull, amb textos d'especialistes, fragments de l'obra i una síntesi de la seva vida

La voluntat és que "el nou text serveixi per ajudar a llegir l'original, però que alhora es pugui llegir també per ell mateix".

Casagran voldria que el retrat de "l'òrbita del poder" que fa Lull no s'interpretés "únicament com una crítica als circuits polítics: també descriu molt bé les estratègies que es fan servir per ocupar llocs de poder en una empresa". Al *Llibre de les bèsties* abunden les "manipulacions, mentides i traïcions". Si es mira el llibre "amb ulls del segle XXI, hi ha alguns comentaris que titllaríem de masclistes o classistes". Desclot comparteix l'opinió: recorda que el dolent de la història és "la Guineu", però encara que "el nom sigui femení, l'actitud és masculina". Hi ha alguna escena que la converteix en lectura poc apta per al públic escolar: la muller d'un burgès, veient que el seu home lloga el seu hostel a una meuca, comet "pecat de luxúria"; el rei Lleó, aconsellat per la Guineu, viola la Lleoparda. Lull n'hi diu "acostament", i Desclot escriu "forçar-la", opció que també pren Casagran, si bé en altres passatges també en diu "aproximació".

En pocs mesos Sembra ha hagut de reeditar el llibre dues vegades, i ja són 6.000 exemplars del llibre que circulen. Potser el pròxim pas és transformar el *Blanquerna* en una novel·la d'aventures. ♦